Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

Цана асобнага нумару 20 грош.

БЕЛАРУСКАЯ ДОЛЯ

Выходзіць тры разы ў тыдзень.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12, п. 6. (Wileńska 12, m. 6).

Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад 9 да 3 г.

Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 2 зл. Для заграніцы ўдвая даражэй.

Перамена адрэса 30 грошы.

Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукована га залежыць ад Рэдакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грош. і на 4 стр. 15 гр., за радок пэтыту ў 1 шп.

№ 12. Вільня, Пятніца, 6-га лютага 1925 г. Год I.

Асадніцтва і абшарнікі.

Пасольскі Клюб „Пяст", які гуртуе пад камандай п. Вітаса польскіх сялян-кулакоў, падаў у Сойм сьпешную прапазіцыю, каб урад *узнавіў дзейнасьць закону* з 17 сьнежня 1920 году *аб польскім асадніцтве на „Крэсах"*. Адначасна эндэкі зрабілі заяву ў газэтах, што яны зусім *далучаюцца* да гэтага дамаганьня „пястоўцаў", толькі хочуць пагадзіць гэты закон з польскай канстытуцыяй, з якой ён разыходзіцца....

Гэта значыць, што дзьве найвялікшыя польскія партыі польскага Сойму занялі становішча, рэзка супярэчнае з абяцанкамі п. Тугутта вясьці парцэляцыю зямлі ў нашым краю так, каб *нешта* дасталася *і тутэйшаму насяленьню*.

Дужа цікава паставіць побач з гэтым напамінаньне абшарніцкага „Słowa", што ў часе выбараў у Сойм і Сэнат *„усе"* партыі, нават Страж Крэсова (Rady Ludowe), якая спарадзіла гэны няўдачлівы закон, крычалі на ўвесь сьве: вон вайсковае асадніцтва!" Цяпер-жа, паводле таго-ж „Słowa", нават найбольш крычаўшае і суліўшае нашым выбаршчыкам „Вызволене" сядзіць ціха, не пратэстуе, не выяўляе нават свайго становішча ў гэтай справе....

Затое, як гэта на першы пагляд ні дзіўна, востра выступілі проці кулацка-эндэцкіх мяркаваньняў... „нашы" паны-абшарнікі. Як людзі тутэйшыя, зьвязаныя з нашым краем векавымі традыцыямі, яны разумеюць, што сякое-такое ўлагоджаньне варожых адносінаў паміж беларускай вёскай і польскім дваром магчыма толькі *цаной здаваленьня дамаганьня нашага сялянства зямлі*—коштам дворных абшараў. І яны, як кажа іх газэта „Słowo", гатовы пазбыцца *часьці* сваей маемасьці—з тым, каб *на рэшце сядзець спакойна* і не баяцца ўжо „свайго" сялянства. Але палітыка польскага асадніцтва, бяручы дворную зямлю, аддае яе ня тутэйшаму сялянству, а чужому, прывезенаму з Польшчы элемэнту,—і гэта ня толькі не паляпшае адносінаў між вёскай і дваром, а робіць іх яшчэ горшымі, бо беларускае сялянства працягнае сваю руку іменна па пакінутую ў абшарнікаў *рэшту* зямлі. І вось 2 лютага да п. прэм'ера Грабскага зьвярнулася адумысная дэлегацыя „крэсавых" абшарнікаў, якая выступіла *проці вайсковага асадніцтва*.

Дэлегацыя пратэставала проці таго, што надаўчыя камісіі, ня гледзячы на соймавую пастанову аб прыпыненьні вайсковага асадніцтва, далей вызначаюць чарод забіраньня для асаднікаў дворных зямель.

П. Грабскі быццам абяцаў „прыхільна разглядзець" заявы абшарнікаў. Але—мала *хацець* нешта зрабіць: дзеля гэтага трэба мець *сілу*. А таке сілы у ўраду п. Грабскага—пры апазіцыі двух найдужэйшых соймавых клюбаў—трудна спадзявацца....

Але ў-ва ўсей гэтай справе для нас цікава нешта другое: іменна, выяўленьне супярэчнасьці паміж *клясавымі* інтарэсамі польскага абшарніцтва і—польскім нацыяналізмам, які ў нас разьвіваецца і расцьвітае за грошы тых-жа польскіх паноў, якія так варожа адносяцца да беларускае школы і так шчодра надзяляюць зямлёю чужыя нам польскія школы... І хто ведае, ці пачуцьцё сваей уласнай карысьці ня прымусіць „нашых" абшарнікаў шукаць новых дарог у справе ўлагоджаньня сваіх адносінаў з беларускай вёскай?!

Бяда толькі, што „розум" у іх прыходзе пераважна па часе.... Дэклямацыі валэйшаўскіх прадстаўнікоў аб „паляпшэньні настрояў беларускага насяленьня" ад адных толькі *абяцанак* п. Тугутта нешта ўжо лішне мала падобны да праўды!

Закон аб арганізацыі беларускага школьніцтва

з дня 31. I. 1924 г. ўхвалены Соймам 9. VII. 1924 г.

Арт 3. У пачаткавых урадавых школах, якія знаходзяцца ў гмінах, дзе ёсьць 25% насяленьня беларусаў, на ўрадава сцьверджанае жаданьне бацькоў 40 дзяцей — беларускай народнасьці, якія належаць да аднаго школьнага вокругу, забясьпечава ім будзе навука ў роднай матчынай мове.

Калі ў дадзеным школьным вокругу няма 40 дзяцей, бацькі якіх зажадалі-б навукі ў роднай мове беларускай, выкладовай мовай у школе ёсьць мова ўрадовая (польская). Калі-ж у дадзеным школьн. вокрузе побач з бацькамі, якія жадаюць для сваіх дзяцей навукі ў мове беларускай, ёсьць ня менш прынамсі як 20 дзяцей, бацькі якіх жадаюць навукі ў мове ўрадовай, выкладаньне тады вядзецца ў дзьвёх мовах з тым, што палавіна лекцыяў вызначаецца на навуку ў мове беларускай; калі-ж у дадзеным вокрузе няма 20 дзяцей, бацькі якіх жадаюць навукі ў мове ўрадовай, — **мовай выкладовай ёсьць мова беларуская.**

Істнуючыя ў адным вокрузе паасобныя школы з мовай выкладовай польскай і з мовай выкладовай беларускай будуць па магчымасьці злучваны ў адну школу супольную — дзьвёх-моўную.

Арт. 4. У школах пачаткавых 1, 2 і 3-клясовых, так прыватных, як і ўрадовых, з моваю выкладовою няпольскаю, абавязкава ёсьць навучаньне мовы ўрадовае, каб запэўніць веду гэтае мовы ў слове й пісьме, патрэбную для мэтаў практычных.

У школах пачаткавых 4, 5, 6 і 7-клясовых, так прыватных, як і ўрадовых, з моваю выкладовою няпольскаю абавязкава вядзецца папольску навучаньне мовы ўрадовае, польскай гісторыі і навукі аб сучаснай Польшчы так, каб была запэўнена веда іх дзеля пераходу вучняў у школы сярэднія агульна-эдукацыйныя з мовай выкладовай польскай, або дзьвёх-моўныя.

Выясьненьне 3 арт.

I. Дзе мусіць быць беларуская школа.

Згодна з арт. 3 закона аб беларускіх школах з 31 ліпеня 1924 г., беларуская ўрадовая школа павінна быць адчынена ўладаю там, дзе сярод насяленьня ёсьць ня менш 25% (25 процантаў) беларусаў і дзе гэтага зажадаюць бацькі ня менш як ад 40 дзяцей у школьным веку.

Гэта адносіцца да Наваградзкага ваяводзтва (паветы: Валожынскі, Стаўпецкі, Лідзкі, Наваградзкі, Нясьвіжскі і Слонімскі), Палескага ваяводзтва (паветы: Лунінецкі, Пінскі, Косаўскі, Пружанскі, Драгічынскі, Кобрынскі, Столінскі і Берасьцейскі), Віленскага вокругу (паветы: Сьвянцянскі, Дзісьненскі, Дунілавіцкі, Вялейскі, Ашмянскі, Троцка-Віленскі і Брэслаўскі) і з Беластоцкага ваяводзтва (паветы: Гарадзенскі і Ваўкавыскі.

Увага: Закон гэты ня мае сілы ў паветах: Беластоцкім, Бельскім і Сакольскім.

2. Як урадова сцьвярджаецца жаданьне бацькоў.

Кожын бацька, які жадае, каб яго дзіця вучылася ў беларускай школе, або матка (калі бацька памёр ці не выпаўняе бацькаўскай улады), або праўны апякун (калі бацька й матка ня жывуць ці не выпаўняюць бацькаўскай улады) падае свайму павятоваму Школьнаму Інспэктару асобна ад сябе дэклярацыю з уласнаручным подпісам, засьведчаным гмінаю, Старостам, Міравым Судзьдзею ці Натарыўсам. (Форма дэклярацыі глядзі ў газ. „Беларуская Доля" № 7).

3. У якім выпадку адчыніцца беларуская ўрадовая школа.

Калі ў школьным вокрузе (гэта значыць у адной вялікай вёсцы ці некалькіх малых вёсках) няма ніякай школы, і бацькі пададуць Школьнаму Інспэктару дэклярацыяў ня меньш, як на 40 вучняў, што жадаюць вучыць сваіх дзяцей у беларускай школе, а адначасна зусім ня знойдзецца бацькоў, ці іх будзе меньш, як на 20 дзяцей, што жадаюць вучыць сваіх дзяцей у польскай школе, то ўлада мусіць адчыніць у гэтым школьным вокрузе беларускую школу.

4. У якім выпадку ўрадовая польская школаператворыцца ў беларускую.

Калі ў вёсцы ўжо істнуе польская ўрадовая школа, а бацькі пададуць Школьнаму Інспэктару дэклярацыяў ня меньш як на 20 вучняў, што жадаюць вучыць сваіх дзяцей у беларускай школе, то ўлада ў гэтай вёсцы мусіць паратварыць польскую школу ў беларускую.

5. У якіх выпадках можа быць дзьвёх-моўная (двуязычная) школа, (польска-беларуская), у якой палова гадзін навукі выкладаюцца папольску, а палавіна пабеларуску.

1. Калі ў тэй ці іншай вёсцы ўжо істнуе польская школа і ў гэтым школьным вокрузе бацькі пададуць Школьнаму Інспэктару дэклярацыяў ня менш, як на 40 вучняў, што жадаюць, каб у гэтай школе навукі выкладаліся ў беларускай мове, а адначасна знойдуцца бацькі, якія пададуць Інспэктару дэклярацыяў ня менш, як на 20 вучняў, што жадаюць, каб іх дзеці вучыліся толькі папольску, то школа зробіцца дзьвёх-моўнаю.

2. Калі ў школьным вокрузе ўжо істнуе беларуская школа, а знойдуцца бацькі, якія пададуць Інспэктару дэклярацыяў ня меньш як на 20 вучняў, каб у школе навукі выкладаліся выключна ў польскай мове, то школа пераробіцца ў дзьвёх-моўную, г. з. польска-беларускую.

3. Калі ў школьным вокрузе няма ніякай урадовай школы, і бацькі пададуць Інспэктару дэклярацыяў ня меньш як на 40 вучняў, што жадаюць, каб была адчынена беларуская школа, а адначасна знойдуцца бацькі, якія пададуць Інспэктару дэклярацыяў ня меньш як на 20 вучняў, што жадаюць, каб была адчынена польская школа,—то ўлада мусіць адчыніць дзьвёх-моўную школу г. з. польска-беларускую.

6. У якім выпадку адчыніцца чыста польская школа.

Калі ўлада адчыняе ўрадовую школу ў такой вёсцы, дзе няма яшчэ ніякай школы або ёсьць прыватная, а бацькі не паруpяцца, каб адчынілася беларуская школа й не пададуць аб гэтым Інспэктару дэклярацыяў ня меньш як на 40 вучняў, то адчыніцца польская школа.

7. У якім выпадку застанецца і на далей ужо істнуючая польская школа.

Калі ў школьным вокрузе ўжо істнуе польская школа, і ня знойдуцца бацькі, якія падалі-б Інспэктару дэклярацыяў ня меньш як на 40 вучняў, каб навука ў гэтай школе выкладалася пабеларуску, то ў гэтым вокрузе застанецца польская школа і надалей.

Выясьненьне 4 арт.

Як і дзеля чаго павінна выкладацца польская мова ў беларускіх школах.

1. У беларускіх 1, 2 і 3-х аддзяловых школах польская мова выкладаецца як прадмет, каб вучні, скончыўшыя беларускую школу, маглі карыстацца з польскай мовы ў слове і пісьме для дзела практычных мэтаў, прыкладам: чытаць, пісаць і гаварыць.

2. У чыста беларускіх 4, 5, 6 і 7 аддзяловых школах польская мова выкладаецца як прадмет, а таксама выкладаюцца папольску гісторыя й геаграфія Польшчы, каб вучні былі падгатаваны для пераходу ў беларускія або польскія сярэднія школы, прыкладам: гімназіі, вучыцельскія сэмінарыі і іншыя.

Цэнтральная Белар. Школьная Рада.
Вільня, Віленская 12—6.

БАЦЬКІ! падавайце Інспэктару, як можна, больш дэклярацыяў аб навучаньні вашых дзетак у беларускай мове.

Школьны век дзіцяці лічыцца ад 7 гадоў без 4-х месяцаў да 14 гадоў і 4-х месяцаў.

ГРАМАДЗЯНЕ! дамагайцеся аб ператвараньні польскіх школаў у беларускія.

Польска-гданскі канфлікт.

Справа гданскага канфлікту пакуль-што якбыццам „стаіць на мейсцы“. Чуткі, быццам Высокі Камісар Лігі Народаў у Гданску падаўся ў адстаўку, аказаліся непраўдзівымі. Наадварот: яму запрапанавана выдаць сваю апінію, на падставе якой будзе аканчальна вырашана гэтае пытаньне Лігай Народаў.

Нядаўна польскія сацыялісты езьдзілі ў Гданск, каб дагаварыцца з гданскімі сацыялістамі, і зрабілі ўмову, абяцуючы шанаваць дух і літэру істнуючых трактатаў і ўстрымлівацца ад усяго, што завастрае канфлікт, стараючыся аздаравіць адносіны паміж Польшчай і Гданскам. Але зьдзейсьніць гэтае пэпээсам у Сойме не ўдалося: іх рэзалюцыя, відаць, у духу вышэйпаданай „умовы“, як у Камісіі, таксама і ў Сойме, праваліся, а прыняты Соймам і Сэнатам ужо ведамыя нашым чытачом рэзалюцыі і наказы ўраду, заклікаючы апошні да чынных выступленьняў проці Гданску. Наадварот, Гданскі Сэнат спакойна і тактычна (можа і тактычна) адыйшоў у бок, пакінуўшы ўвесь канфлікт з Польшчай Камісару Лігі.

Польшча не ўбаялася гэтай зьмены „праціўніка“ і, як пісалі газэты, дамагаецца адстаўкі Камісара Лігі Мак-Донэля.

Але справа канфлікту перайшла ўжо ня толькі ў Лігу на яе рашэньне, але, можна сказаць, у новую фазу, бо за Высокім Камісарам Лігі, англійцам Мак-Донэлем, стаіць ня толькі Ліга, але—яшчэ бліжэй, а мо' і глыбей—**Англія**...

І кожны зразумее, што канфлікт Польшча-Гданск робіцца ўжо канфліктам паміж Польшчай і Англіяй. Адначасна, як гэта было заўсёды ў Вэрсальскія часы, за Польшчай зараз жа станула Францыя. І вось самую сутнасьць польска-гданскага спору: ці Гданск „ёсьць“, (або: **мае быць**) **сувэрэнным** (самастойным і незалежным), як хоча гэтага ён сам, ці вольнае места мае быць **пад пратэктаратам** Польшчы, як хоча гэтага апошняя,—гэту справу будуць вырашаць, змагаючыся, як заўсёды, Англія і Францыя.

Як заўсёды ў вэрсальскіх „прыяцеляў“, і ў гэтым выпадку інтарэсы і жаданьні ў іх — зусім супярэчныя. Гданск—настолькі важны міжнародавы стратэгічны пункт, **пануючы над ус'м Балтыцкім морам**—(а ў значнай меры і—над усімі Балтыцкімі дзяржавамі), націскаючы ў пэўнай меры і на ССРР,—што для вялікай дзяржавы, **якая мае флёт і вядзе сусьветную** (імпэрыялістычную) палітыку, мець яго пад сваім уплывам вельмі важна. Справа варта барацьбы. Калі Англія валадае ці мае пад сваім уплывам Суэц, Гібралтар, Сінгапур ці Канстантынопаль, дык тыя-ж матывы змушаюць яе да ўтрыманьня пад сваім уплывам і Гданска... Як спаміж 2-х канкурэнтаў на Канстантынопаль—Расеі і Турцыі, ці Турцыі і Грэцыі,—Англія заўсёды падтрымлівала слабейшага, таксама і ў справе Гданска для Англіі лепш мець дзела з **сувэрэнным** „Вольным Местам Данцыгам“, чым з моцнай і не падлягаючай яе ўплывам Польшчай, на **якую Англія можа націскаць толькі з Гданска**. Францускі аргумант, што Англія ў Гданску падтрымае справу нямецкіх нацыяналістаў, на Англію ў сучасны мамэнт уплыву ня мае: Нямеччына ня мае флёту, дык і ня страшна для Англіі.

Міма волі пачынаеш раўнаваць гэту справу з справай Канстантынопаля. У спрэчцы аб Канстантынопаль Англія падтрымлівала Грэцыю, а Турцыю—Францыя. Ды як пачалі абодва лагеры „інтэрпрэтаваць“ (тлумачыць) трактаты ў 1922 г., дык скончылася тым, што ўзгарэлася грэцка-турэцкая вайна, у якой перамагла Турцыя.

Здавалася-б, вайна паміж Польшчай і Гданскам—яшчэ лягчэйшая. Але—кожны, а першая—Польшча, разумее, што вайна Польшчы з Гданскам — гэта ня толькі вайна паміж імі аднымі! Толькі разумець—адно, а быць папіханым „рокам“ ці „ветрам“ падзей—зусім што іншае... А „вецер“ гэты пачаў дзьмуць значна мацней! **М.**

Ніколі не зьніштажай сваей беларускай газэты! Прачытаўшы, давай суседу, ці знаемаму, каб і ён пазнаў праўду аб жыцьці свайго народу і даведаўся, што робіцца на сьвеце!

Палітычны агляд.

У Польшчы.

Адклад паседжаньня Сойму.

Важнае паседжаньне Сойму, на якім будзе разглядацца, паміж іншым, законапраект аб прымусовым вывазе маемасьці і насяленьня ў прыпадку пагрозы вайной, пераносіцца ізноў з гэтае пятніцы на аўторак таго тыдня.

Прыезд Прэзыдэнта Францыі (?)

Француская газэта „Echo de Paris“ падала вестку аб праектаваным прыезьдзе Францускага Прэзыдэнта ў Варшаву—праз Гданск...

Нямецкія газэты вельмі зацікаўлены (!) гэтай весткай, але пішуць, што, можа, прыезд будзе яшчэ ня ў так хуткім часе.

Арышты камуністаў у Лодзі.

Паліцыя арыштавала ў Лодзі групу камуністычнай моладзі, якая ў сваім часе (?) рабіла антыдзяржаўныя дэманстрацыі. (ПАТ).

Заграніцай.

Фінансы С.С.Р.Р.

Народны Камісарыят Фінансаў, лічучы, што новая валюта ў ССРР ужо даволі ўзмацавалася, скасаваў усе аграніченьні для прыватных асоб у таргоўлі чужаземнымі валютамі, чужаземным золатам і срэбрам у манэтах і зьлітках, ды ўсялякімі плацельнымі забавязаньнямі.

Праектуецца паніжэньне сельска-гаспадарскага налогу такім шляхам, каб малазямельныя гаспадаркі былі зусім звольнены ад падатку. Гэтакіх гаспадарак налічаецца каля 6 мільёнаў.

У Парыжу мае быць створаны француска-расейскі банк. Палову капіталу зложаць францускія капіталісты.

Урадовы крызіс у Літве.

Як ведама, сучасны ўрад у Літве складаецца выключна з прадстаўнікоў аднэй партыі—хрысьціянскіх дэмакратаў, якія, маючы, хаця і слабую, большасьць у Сойме, ужо штось каля паўгоду, як адмовіліся ад усякай коаліцыі з іншымі партыямі.

Пасьля апошняга зьезду пануючае партыі, на якім верх узяло правае крыло яе, яна пастанавіла выпіхнуць сваю партыйную „лявіцу“ з ураду. У мысьль рэзалюцыяў зьезду быў абвешчаны лёзунг больш „моцнай рукі“, хаця, здаецца, пакуль-што толькі ў унутраных справах (мо' якраз адначасна з больш „слабым курсам“ — у справах вонкавай палітыкі, а перад усім у справе польска-літоўскага спору). У выніку гэтага прэм'ер Тумэнас выйшаў у адстаўку, уся „лявіца“ партыі адайшла зусім у бок, а „правіца“, пасьля перабудовы амаль не таго-ж самага асабовага складу габінэту, дайшла да „паразуменьня“ паміж сабой і прэзыдэнтам рэспублікі, і апошні даручыў прэм'ерства быламу міністру фінансаў таго-ж ураду—кс. Петрулісу.

Голас маршалка Фоша.

У гутарцы з карэспандэнтам вэнгерскай газэты маршалак Фош — злы „дух“ сучаснай „азброенай да зубоў“ Францыі, заявіў, што — „забясьпечаньне міру—галоўная задача Францыі і ўсіх народаў, а мір можа быць толькі гарантаваны — у рамках пасьля военных трактатаў“... Бо, як толькі ў іх зьмяніць хаця адну

Інтэрпэляцыі Беларускага Пасольскага Клюбу.

№ 157—да п. Міністра Скарбу—у справе **неразмернага абцяжэньня падаткамі** вёскі Гародчына, Нарэўскае гм., Бельскага пав.

З прычыны ваенных апэрацыяў насяленьне вёскі Гародчына, Нарэўскае гм., Бельскага пав., было прымушана пакінуць свае сялібы і правясьці некалькі гадоў у бадзяньні. Вярнуўшыся да краю, знайшло свае гаспадаркі, зьнішчаныя да-тла. Адсутнасьць дзяржаўнае дапамогі наразіла ўсіх на нэндзу, голад і хваробы. Хаця мінула гэтулькі год ад часу заканчэньня вайны, гаспадаркі дагэтуль не адбудаваны; нястача інвэнтара і матэрыяльных засобаў не дае нармальна вырабляць зямлю; зямля дагэтуль не дае йшчэ і 50% таго, што давала да вайны.

Ня гледзячы на гэта, у 1924 годзе на вёску Гародчыну, якая мае 648 маргоў, наложаны гэткія падаткі:

1. Падатак гмінны (1923 г.)—5 зл.; 2. падатак гмінны—33,48 зл.; 3. пад. бальнічны—191,20 зл.; 4. 1 рата грунтов., падатку—547,20 зл.; 5. страхоўка—235,20 зл.; 6. падатак ад жывёлы—111, зл.; 7. падатак грунтовы гмінны—444, зл.; 8. 2 рата грунт. пад.—547,20 зл.; 9. дарожная аплата—176,80 зл.; 10. 1 рата маёнтков. пад.—404,98 зл.; 11. 2 рата маёнтков. пад.—809,97 зл. Разам — 3.506,83 зл., што дае па 5,41 зл. з марга зямлі. Гэтая ступень ападаткаваньня павялічываецца тым, што з 75 маргоў зямлі, з прычыны адсутнасьці гаспадароў, карыстаюць сяляне другіх вёсак. Апрача гэтых падаткаў істнуюць яшчэ натуральныя павіннасьці, як падводы для ўрадоўцаў і праўка дарог.

Што датычыцца спосабу спагону гэтых падаткаў, дык ён зусім пазбаўлены падставы справядлівасьці; падатковыя ўлады зусім ня лічацца з аплатнай здольнасьцяй падатнікаў, аблічаньне падаткаў і зьбіраньне фактычных даных адбываецца бяз ведама падатнікаў і бяз іх учасьця.

„Провізорныя“ даныя дзеля маёнтковага падатку зьбіраліся гэтак:

У лютым 1924 году ў вёску прыехаў п. Оклота, памоцнік сэкрэтара гміны, і, сабраўшы ўсіх сялян, пачаў пытацца аб стане заможнасьці падатнікаў. Даныя, якія падавалі сяляне, ня браліся пад увагу, а п. Оклота запісываў заявы, як яму спадабалася, і аб іх падатнікі даведаліся толькі тады, як прышлі наказы плаціць. Дык ня дзіва, што падаткі аказаліся надта вялікія, тым балей, што маргі былі палічаны за гэктары; падаткі гэтыя выпалі ў адносна шмат вялікшым разьмеры, чым ападаткаваньне другіх суседніх вёсак. Да вайны на адзін вучастак выпадала каля 8—5 рублёў падаткаў у год, цяпер-жа яны абложаны падаткамі на суму больш за 100 злотых.

Ня маючы ніякае магчымасьці аплаціць усе падаткі, сяляне 31.X. 1924 г. і 15.XI. 24 г. зложылі паданьні да Скарбовага Ураду ў Бельску Падляскім, просячы панізіць клясу зямлі і зьменшыць падаткі, але ніякага адказу не дасталі, а ў інспэктараце ім сказалі, што гміна падала даныя ў гэктарах замест у маргох, дык скарбовы ўрад і вызначыў ім гэткія высокія падаткі, — што цяпер падаткі трэба канешна заплаціць, а адказ на пададзеныя паданьні яны дастануць у 1925 годзе. Сьледам за гэтым адказам прыехаў на месца сэквэстратар з 2 паліцыянтамі і зрабіў сэквэстрацыю сялянскае маемасьці. Паміж іншым, засэквэстраваны гэткія рэчы і інвэнтар: 1) карова—у Мірона Хіліманюка, 2) плуг і тры гавечкі—у Міхала Пашкоўскага, 3) 2 плугі, 4 спадніцы і 11 арш. палатна—у Тамаша Васілюка, 4) сьвіньня — у Базыля Мартынюка, 5) адзіная рабочая кабыла — у Яхіма Трафімюка, 6) 2 гавечкі і парася—у Макс. Гапанюка.

Засэквэстраваныя хатнія рэчы забралі з сабой паліцыянты, плугі адаслалі ў гміну, а жывы інвэнтар загадалі даставіць на 30.XII ў гміну на ліцытацыю.

У сувязі з гэтым сяляне вёскі Гародчына дамагаюцца: 1) залічэньня іх зямлі — пяскоў да ніжэйшае клясы, паводле вартасьці; 2) правядзеньня рэвізіі ападаткаваньня вёскі і зьмяншэньня падаткаў, 3) звальненьня ад маёнтковага падатку, якога яны ня ў сілах заплаціць, 4) звароту забраных рэчаў і інвэнтара, 5) адмены ліцытацыі жывога інвэнтара.

Бяручы пад увагу вышэйшыя даныя, інтэрпэлянты пытаюцца ў п. Міністра: ці маніцца ўразжа загадаць падлягаючым органам прыхільна вырашыць справу дамаганьняў жыхароў вёскі Гародчына аб ападаткаваньні і сэквэстрацыі?

Варшава, 20 студзеня 1925 г.

№ 158—да п. Міністра Рэлігійных Вызнаньняў і Публічнае Асьветы ў справе **невыкананьня языковага ўставу.**

Ніжэй падаем зьмест прыгавору жыхароў вёсак Малькавічы, Сінявічы і Каралі, Пяскоўскае гміны, Ваўкавыскага пав.:

„Пратакол 1924 г., верасьня 20 дня. Мы ніжэйпадпісаныя жыхары вёсак Малькавічы, Сінявічы і Каралі, Пяскоўскае гміны, Ваўкавыскага пав., і бацькі дзяцей школьнага веку, сабраўшыся на сход пад старшынствам заступніка солтыса вёскі Малькавічы Канстантына Стэльмаха, зрабілі гэткі прыгавор у справе школы:

„Бяручы пад увагу, што ўжо дзевяць гадоў мінула ад расейскіх часоў, як няма ў нас школы, дзеля чаго дзеці нашыя растуць, як дзікі ў лесе, бяз ніякае адукацыі і ўзгадаваньня, ды ня вучацца нічога добрага,—мы адчуваем патрэбу адкрыцьця ў в. Малькавічах народнае школы, а як мы—беларусы, і наша матчына мова—беларуская, дык просім пастаўленую над намі ўладу, на падставе §§ 3 і 4 ўставу аб арганізацыі школаў, адчыніць у в. Малькавічах з пачаткам 1924-25 школьнага году ўрадовую народную 4-клясовую школу з беларускай выкладовай мовай. Школьны будынак, пабудаваны йшчэ за расейскіх часоў, стаіць пусты, і ў ім трэ' зрабіць невялікі рамонт, на што, як нам ведама, гміна вызначыла адпаведныя сумы. За кандыдата на кіраўніка школы падаем грамадзяніна вёскі Пацэвічы, нашае гміны, Апанаса Грыца, як выкваліфікаванага настаўніка з 18 гадовай практыкай у народных школах, ды яго-ж назначаем нашым паўнамоцнікам у справе стараньня аб адкрыцьце школы“.

Ня гледзячы на тое, што пратакол быў перасланы школьнаму інспэктару і зроблены ўсе фармальнасьці, беларуская школа дагэтуль не адчынена.

Дзеля вышэйшага інтэрпэлянты пытаюцца ў п. Міністра: ці маніцца ён нарэшце прыступіць да выпаўненьня языковага ўставу і ўраз-жа адчыніць беларускую школу ў Малькавічах?

Варшава, 20 студзеня 1925 г.

ГРАМАДЗЯНЕ! памятайце, што толькі да 31 сакавіка гэтага году падаюцца дэкларацыі, каб (на будучы школьны год) адчынілася беларуская ўрадовая школа або істнуючая польская школа перетварылася ў беларускую.

літэру, дык адразу рассыплецца ўся Вэрсальская Эўропа... Бо-ж за першай зьменай пасыплюцца пратэнсіі з боку іншых, узьнімуцца канфлікты! За канфліктамі і — выбухне агульная вайна...

Дык вось, відаць, ляпей і бясьпячней — не чапаць зусім гэтай хаткі з картаў, бо, як толькі выбраў адну карту, дык заваліцца адразу ўвесь гмах, над якім працавала гэтулькі інжэнэраў у працягу паўгоду ў Парыжу ў 1919 г.

Скасаваньне францускага пасольства пры Ватыкане.

Па трэбаваньню прэм'ера Эрыо, які прыгразіў адстаўкай, францускі Сойм прыняў 314 галасамі проці 250 рэзалюцыю, якая адкідае крэдыты на пасольства пры Ватыкане (папскі двор у Рыме). Гэтак пасольства пры папе, якое завёў, пасьля доўгага перарыву, прэм'ер Пуанкарэ, ізноў скасавана.

„Новы" прускі ўрад.

Прускі ўрадавы крызіс скончыўся новым выбарам таго-ж самага прэм'ера. Гэтым рэваншам сацыялдэмакраты, якія страцілі ўвесь свой вялікі ўплыў на ўрад агульна-нямецкі, быццам абязаны... голасам 2 х паслоў палякоў, без якіх, як пішуць польскія газэты, Браўн (эсдэк) ня меў-бы патрэбнай большасьці.

Карэктныя і ўдзячныя нямецкія сацыял-дэмакраты неадкладна ўнясьлі ў Прускі Сойм дамаганьне зрабіць розныя лібэральныя рэформы ў справе меншасьцяў (датычна школы і іншых спраў), перад усім— палякоў.

Можа, гэта і так, але штось лічбы галасаваньня не даводзяць гэтага: за Браўна падана—221 голас, а ўсяго паслоў—433, дык большасьць ужо — 217. Значыць, 2 галасы, хоць-бы польскія, ня мелі рашучага значэньня.

Высылка Патрыярха Канстантына з Канстантынопаля.

Турэцкі ўрад, ня гледзячы на трактаты і на забарону так-званай „Мяшанай Камісіі", прымусова выслаў з Канстантынопаля канстантынопальскага Патрыярха Канстантына, які лічыўся адным з так-званых „экумэнічных" (сусьветных), а быў перад усім грэцкім патрыярхам. Гэтым зроблена (мо' і не бяз мэты?) палітычная абраза Грэцыі. У Грэцыі гэты акт Турцыі, яе старога ворага, выклікаў страшэннае абурэньне. На спэцыяльным паседжаньні парляманту, пасьля вельмі гарачых прамоваў лідэраў партый, а перад усім—былога генаралісімуса Понгалёса, які заклікаў урад „аружнай рукой прымусіць Турцыю да пашаны грэцкага аўтарытэту",—парлямант прыняў рэзкую рэзалюцыю пратэсту.

Грэцкі ўрад, адначасна з нотай пратэсту, запрапанаваў Турцыі пайсьці на Міжнародавы Суд у Гаазе, каб той вырашыў справу высылкі. Калі-ж Турцыя адмовіцца, тады Грэцыя мае зьвярнуцца да Лігі Народаў, якая павінна бараніць Трактаты і—не дапускаць да збройных канфліктаў,—з просьбай умяшацца ў гэту справу. А пакуль што ўрад абвясьціў... частковую мабілізацыю. Ці будзе з гэтага новая грэцка-турэцкая вайна,—можна ўсё-ж сумлявацца.

У Югаславіі.

Тэрор проці харвацкай сялянска-рэспубліканскай партыі ня спыняецца, бо йдзе выбарная кампанія, дык і свабода... для пашычавай паліцыі — неабмяжованая. Але адначасна з арыштамі і вобыскамі ідзе, так сказаць, „тэорэтычная акцыя" ўраду,—каб апраўдаць увесь гэты выбарны тэрор проці партыі Радіча.—Урад патроху, адзін за адным, публікуе дакумэнты, знойдзеныя ў архіве Радіча—у кватэры яго сваяка ў Загрэбе.

Апошнім апублікаваны ліст Радіча да сэкрэтара Сялянскага Інтэрнацыяналу ў Маскве, Сьмірнова, пісаны ў чэрвені 1924 г. У гэтым лісьце Радіч сцьвярджае, што праграма і тактыка яго партыі зусім згодная з мэтамі, якія ставіць сабе гэты Сялянскі Міжнародавы Цэнтр, яднаючы сілы сялян усіх краёў дзеля супольнай аховы сваіх правоў і інтарэсаў і супольнай барацьбы за лепшую будучыну і—здабыцьцё ўлады для сялянства ў сваіх краёх у саюзе з работнікамі,—каб на рэшце запанавала сацыяльная, справядлівасьць на сьвеце.

Далей Радіч піша, што яго партыя дамагаецца ў Югаславіі роўных з сэрбамі правоў для харватаў і славенцаў і стварэньня з яе фэдэратыўнай сялянскай рэспублікі. А, калі гэта мірным шляхам ня будзе магчыма зьдзейсьніць, тады трэба выклікаць рэвалюцыю...

Можам лёгка зразумяць, як разьвязываюць рукі прыхільнікам „супольнага фронту" на Балканах гэткія публікацыі...

Марская база ў Сінгапуры.

Як быццам у адказ на японска-радавы дагавор, англійскі ўрад асыгнаваў на безадкладныя работы дзеля будаваньня вялікай марской базы (падставы) ў Сінгапуры—10 мільёнаў фунтаў (каля 100 мільёнаў залатых рублёў).

ХРОНІКА.

Да забойства пры дапросе. У сувязі з арыштамі і катаваньнем арыштаваных у Радашкоўскай гміне, вынікам чаго была сьмерць аднаго з вязьняў, аб чым паведамляла зьмешчаная ў нас у № 8 тэлеграма сэнатара Уласава,—у „Słowe" надрукавана вестка, што „за надужыцьце ўлады некаторымі агентамі III брыгады К. О. Р. пры дапросе затрыманых жыхароў Радашкоўскае гміны,—начальнік гэтае брыгады палк. Румша адсунуў ад спаўненьня службовых абавязкаў паручыка Вардзыньскага, аддаўшы справу вайскова-сьледчым і судовым уладам".

Яшчэ адзін за рашотку! „Słowo" паведамляе, што, у сувязі з вынікамі сьледзтва ў справе надужыцьцяў у віленскай паліцыі і на падставе сабранага абвінавачываючага матэрыялу, уноч з 31 студзеня на 1 лютага пасаджаны ў вастрог — па загаду пракурора—**кіраўнік сьледчае экспазытуры** на м. Вільню, **надкамісар Анатоль Павловіч.**

Добра, мусіць, „працавала" гэная экспазітура над кіраўніцтва шэфа крыміналіста!

Заявы „на вываз". Варшаўскія газэты пішуць, што надовячы п. віцэ-прэм'ер Тугутт прыймаў прадстаўніка валэйшаўскае „Тымчасовае Рады", „доктара" Павлюкевіча, які заявіў, што сярод беларускага насяленьня выяўляецца **„значная перамена настраеньня на лепшае"** (ў прыхільным да Польшчы кірунку) — у выніку апошніх загадаў ураду. Гэта перад усім рэальныя рэчы: 1) адкрываньне вучыцельскіх курсаў, 2) выканаўчае распараджэньне да языковага ўставу, на падставе якога **ў наступным годзе** (!) паўстануць беларускія школы там, дзе народ будзе гэтага жадаць; 3) вызначэньне вялізарнае масы дрэва на адбудову зьнішчаных гаспадарак на Крэсах, ды грашавое дапамогі пры адбудове; 4) выдача крэсавай люднасьці насеньня на крэдыт; 5) урэгуляваньне і раўнапраўе праваслаўнае царквы (?!) і апека над праваслаўным духавенствам і ўрэшце 6), як галоўная рэч, маючая пастуміць вясной, парцэляцыя зямлі сярод мяйсцовае люднасьці на Крэсах...

Мусіць, гэтая заява „доктара" Павлюкевіча патрэбна п. Тугутту „на вываз"—для заграніцы, бо ўсе пералічаныя „дабрадзействы" ўраду пакульшто, на жаль, **істнуюць толькі на паперы**, або ў выабражэньні „доктара". Хіба-ж і сам п. Тугутт разумее, што абяцанкамі наш народ сыты ня будзе,—а гэтых абяцанак, з лёгкае рукі ліхой памяці п. Пілсудскага, мы мелі больш, чым па горла!

Аб тым, што варты гэныя абяцанкі, паказуе хаця-бы справа курсаў у Вільні ажно на... 40 душ! А якія гэта будуць курсы, паказуе факт, што вучыцель тамака будзе вядомы ўжо прыяцель п. Гонсёровскага, пан Макар Косьцевіч — „герой" Касы Хворых!

Да ведама нашых сялян. У адказе на інтэрпэляцыю беларускіх дэпутатаў міністар земляробства і дзяржаўнае маемасьці паведамляе, што сяляне, якія пасьвяць сваю скаціну ў казённых лясох, павінны плаціць, паводле гэткае паніжанае і цяпер абязываючае таксы:

За карову больш 2 гадоў—60 грош.; за карову ад 1/2 да 2 гадоў—30 гр.; за цяля—30 гр.; за гавечкі—паводле ваяводзкае таксы.

З прычыны скасаваньня сьвята. Па загаду п. Прэзыдэнта Польскае Рэспублікі скасавана сьвяткаваньне сьвята Маткі Б. Грамнічнае 2 лютага. На гэтым грунце, як кажа „Słowo", у Вільні ўзьнялося многа „недаразуменьняў".

У школах вучыцялі загадалі дзецям прыйсьці на навуку 2 лютага,—але клерыкалы і дэвоткі віленскія павялі сваю агітацыю, каб сьвяткаваць. На дзяцей, ішоўшых у школу, накідываліся банды „багамольных" асобаў, якія лаялі і бэсьцілі гэтых дзяцей за іх „бязбожнасьць", называючы іх „бальшавікамі".

Былі такжа спробы пагрозаў крамнікам, каб ня сьмелі ў гэты дзень таргаваць.

Па ўсім горадзе хадзілі паліцэйскія патрулі, каб ня даць клерыкалам рабіць гвалты над несьвяткуючымі.

Гвалты над беларусамі у Коўні.

Уначы з 24 на 25 студзеня с. г., а 5 гадзіне раніцы, адначасова быў зроблены вобыск у ўсіх беларусаў у Коўні.

Вобыскі адбыліся: 1) у Старшыні Рады Народных Міністраў А. Цьвікевіча, ня гледзячы на тое, што яго жонка знаходзіца ў апошніх днях цяжарнасьці; 2) у Старшыні Нацыянальнага Саюзу А. Галавінскага; 3) у Кандыдата ў Літоўскі Сойм ад беларусаў А. Тымінскага і 4) ў жонкі Намесьніка Старшыні Рады Б. Н. Р. і прадстаўніка ў Літве.

Вобыск меў вельмі грубы характар, не пашкадаваўшы нават кабет. Нічога „кампрамітуючага" пры вобыску не знайшлі.

Літоўскі Урад імкнецца дыскрэдытаваць Урад Беларускае Народнае Рэспублікі, з якім, калі была на тое патрэба, сам-жа падпісываў афіцыяльныя дагаворы і рабіў тайныя змовы.

Старшынёю Рады Б. Н. Р. Крэчэўскім супроць гэтага гвалту пасылаецца пратэст у Лігу Нацыяў.

На фальварку п. Гонсёровскага.

Дагэтуль мы думалі, што „гаспадарка" паноў Гонсёровскіх ды Сьвідэрскіх — гэтых найвышэйшых прадстаўнікоў школьнае Улады ў Віленшчыне, даецца ў знакі толькі нам беларусам, але апошнія падзеі ў Віленскім Кураторыюме паказалі, што гэтыя паны добра „пагаспадарылі" і для свае бацькаўшчыны, бо то ж Урадовы Скарб, як чуваць, не далічваецца вялізарных сум...

Праўда, што дагэтуль адпачывае на Лукішках толькі адзін „из стаи славных", пан Пажэрскі, другі — Якубоўскі — быццам уцёк у Коўну, шэф жа іх, п. Рахальскі, яшчэ чакае на апошняе слова пракурорскае рэвізыйнае камісіі, а некаторыя „гаспадараць" далей...

Як ведама, п. п. Гонсёровскі, Сьвідэрскі і Ко найбольш пастараліся для беларускае асьветы, бо то-ж у працягу двох месяцаў зачынілі больш, як 200 беларускіх школ.

Бачучы такую „горлівосьць" гэтых паноў, на'т самі палякі дзіву давалі, ды не маглі ўцяміць сэнсу гэткае шчыра-патрыётычнае палітыкі Віленскага Куратара.

Толькі ў апошнія часы крышку вылезла з мяшка шыла... а калі шчыра-б узялася вышэйшая асьветная ўлада, то мо'б гэтае шыла й зусім паказала сваё рыла, бо ёсьць рэчы, якія пачатак бяруць якраз там, куды пракурорская ўлада не сягае...

Цяпер нам крыху ясьней стала, навошта трэба было гэтым паном выказаць такую „горлівасьць" у душэньні беларускае школы; у душэньні, якое столькі крыўды нарабіла беларускім дзецям, ды ня мала й шкоды — Польскаму Ураду. Бо то-ж ніхто іншыя, як паны Гонсёровскія ды Сьвідэрскія, у значнай меры прыслужыліся таму гвалту, які так яшчэ нядаўна падняла ўся Эўропа супроць так-званага „белага тэрору ў Польшчы". А навошта? — Ёсьць ведама, на тое, каб, вырабіўшы сабе „добрую апінію" ў вышэйшае ўлады, можна было й далей бяскарна карыстацца з свайго самаўпраўства над беларусамі, ды таксама па „сямейнаму" вясьці ўрадовую „гаспадарку", не забываючы, ведама, сваіх прыяцеляў ды сваякоў.

Ня ведаем, ці магчыма-б было бяз гэтае „сямейнае ідыліі" быць вучыцелькамі швагерцы п. Гонсёровскага ды жонцы п. Рахальскага? А, як чуваць, часта, гэтыя пані бывалі больш, чымся научыцелькамі...

Ды й няма дзіву: пры такіх парадках, якія пануюць у Віленскім Кураторыюме, нават адважны дырэктар дасьць пуду, калі хоча астацца на пасадзе...

Што-ж датычыць „прыяцеляў", то п. Сьвідэрскаму, прызнацца, на іх нейк не пашанцавала, бо, абмінаючы ўжо п. Пажэрскага, які, „попераны" на вышэйшую клясу, трапіў... на даволі доўгі, відаць, „адпачынак" у Лукішкі, — з другімі таксама трохі ня зусім, як быццам, у парадку, бо, як чуваць, яны пакуль што „завешонэ" (гэта ня значыць, што яны павешаны, а толькі спынена іх урадаваньне). І то-ж трэба такога няшчасьця: на ўвесь Віленскі школьны вокруг, кажуць, было толькі двох „стабілізаваных" (г. з. што толькі двом Куратар надаў поўныя правы на вучыцеля - урадоўца): п. Рахальскі ды асабісты прыяцель п. Сьвідэрскага — нейкі „доктар многіх навук", былы вучыцель паляністыкі ў урадовай гімназіі „Лелевэля", п. Столяжэвіч, па паходжаньню — галічанін. Дык вось з гэтым апошнім, як мы чулі, здарылася зусім брыдкае здарэньне: будучы вучыцелем, ён адначасна, як ведама, як доктар нейкіх навук, быў сябрам бібліатэкі „Таварыства Прыяцеляў Навук у Вільні". Урад гэтае бібліатэкі нейк заўважыў, што не хапае навуковых кніг, але з прычыны таго, што ня быў зроблены каталёг, прасачыць, куды дзяюцца гэтыя кнігі, ня мог. Толькі раптам атрымана было запытаньне ад Кракаўскае паліцыі, што мае значыць прапазыка пэўнага ягамосьця аднэй Кракаўскай кнігарні купіць у яго каля сотні навуковых кніг, на якіх між іншым дзе-не-дзе трапляецца пячатка Віленскае бібліатэкі?

Пасьля такога запытаньня чамусь п. Столяжэвіч таксама быў „завешоны", а мо' гэта адно з другім нічога супольнага ня мае? Толькі ўсё ж, чаму яго „завесілі", а не мяне? Я-ж таксама часта хаджу ў бібліатэку...

Прыпамінаецца мне, як у прошлым годзе ў аднэй з урадовых гімназіяў паказалі „батлейку", дзе між іншым фігуравала наша вышэйшая віленская школьная ўлада. Гэта там, здаецца, калі запыталіся ў пана Гонсёровскага, колькі ён мае сярэдніх школаў у Вільні (ведама, пыталіся пра польскія), дык ён папрасіў крышку пачакаць, а тым часам паціхеньку спытаўся ў п. Сьвідэрскага, без якога ён наагул у школьным пытаньні адказу не дае: „Пане Стэфане, веле у нас ест шкул сьредніх"?

А тыя, хто бліжэй знаюць п. Гонсёровскага, дык кажуць, што ён, агулам кажучы, зусім не благі чалавек, нават у адносінах і да краёвага пытаньня, г. з. і да беларускае „Прасьветы", але, але... знаравіўся, як той конь, што заўсёды пад сядлом ходзіць, так прывыкае, што без сядла ані „руш".

А ўрэшце: — „абое - рабое"! **М — а.**

З жыцьця Горадні.

Вобыскі.

19-га студзеня 1925 г., а 12 гадзіне дня быў зроблены вобыск у беларускага дзеяча ў Горадні, Міколы Якімовіча.

Зьявілася паліцыя, у ліку 3, і шукала аружжа і нелегальнай беларускай літэратуры.

Вобыск быў зроблены ня толькі ў Якімовіча, але і ў яго бацькоў.

Нічога не знайшлі і з гэтым пайшлі.

Крыху статыстыкі.

Па мэтрычных кнігах горадзенскага праваслаўнага Сабору за 1924 год рух праваслаўнага насяленьня быў такі: **Мужскага полу** нарадзілася—57, памёрла—52. **Жаночага полу** нарадзілася—56, памёрла—20.

Небясьпечны тавар.

Вельмі часта, амаль ня што-дня, у Горадні ходзяць нейкія людзі і прадаюць партрэты розных выдатнейшых польскіх дзеячоў, а таксама белага арла.

Калі зьявіцца такі прадавец да каго-бы то ні было, дык абавязкова эмушаець купіць, бо, калі ня купіць, дык кажа, што ён заявіць уладзе аб гэтым.

Хоч-ня-хоч, грамадзяне купляюць, а дзеля таго, каб бачыў гэта ўжо другі прадавец, дык кожны вешае куплю на сьцяну.

Але вось, што бывае, як гэта было з крамнікам у Горадні на Брыгідзкай вул. Зьявіўся ў краму пшодовнік паліцыі і, убачыўшы патрэт і арла, ураз-жа прыказаў зьняць, бо вешаць на сьцяну, кажа, маюць права толькі дзяржаўныя ўстановы, а калі ня здыме, дык ураз-жа будзе напісаны пратакол, а самога крамніка заарыштуюць. Аб гэтым усе грамадзяне ўжо ведаюць і пазьнімалі ўсё, ды балей катэгарычна адмаўляюцца купляць такія рэчы, каб ня быць арыштаванымі.

Альфа.

Карэспандэнцыі.

„Паўлінка“ на вясковай сцэне.

(*Вёска Верцялішкі, Гарадзенскага пав.*).

28 сьнежня 1924 г. ў нашым „бандыцкім“ сяле адбылася вечарына, на якой сьмялейшая і байчэйшая моладзь згуляла на сцэне „Паўлінку“ Янкі Купалы. У ролі Паўлінкі з праўдзівым мастацтвам і поўная натхненьня выступала Вера Пералойка, чаруючы ўсіх прысутных сваім дзіўным голасам. Ня менш добра споўніла сваю роль Агаты і Стэф. Гамапчук. Іншыя асобы, як на аматараў, ігралі ня блага. Праўда, Франціпак быў слабаваты, аднак, ня гледзючы на гэта, усе асталіся вечарынкай здаволены. Гэта-ж гуляла моладзь, моладзь вясковая, узятая проста ад сахі, ад касы і сярпа. Чаго-ж можна было спадзявацца ад гэтай моладзі? Усяго чаго хочаце, але не таго, што яна сама, без помачы „інтэлігенцыі“ патрапе ладзіць вечары і гуляць на сцэне.

Але як-жа была зьдзіўлена гэтая „наша“ „інтэлігенцыя“, якая, Бог яе ведае адкуль, к нам цяпер прыбадзялася, — ды і нашыя „няпростыя“ людзі, — бачучы, як гэта „быдла“ хоць і на вясковай сцэне, саматугам, перамагаючы незьлічаныя перашкоды з усіх бакоў, ня толькі здольна тварыць, але і творыць свае народнае мастацтва, сваю культуру.

Вечарынка гэта на нашы ваколіцы зрабіла вялікае ўражаньне, можна сказаць нават, што яна іх абудзіла ад сну і сьвятлом сваім дала зноў надзею на паляпшэньне нашай гаротнай долі.

Ад 1920 г., калі ў нас таксама была згуляна „Паўлінка“, мы такога „сьвята“ ня мелі. З зьменай палітычных варункаў, наша вёска папала ў сьпісак „бандыцкіх“, і нашае сонца закрылі цёмныя хмары. У лік „72“, абвінавачаных за процігаспадарсцьвенную працу, папала шмат і нашых людзей: правакацыя і зьдзек розных „патрыатычных“ агентаў пачалі заглушаць і вырываць з нашых душ усё, што было для нас сьвятога і дарагога. І толькі праз пяць гадоў вёска будзіцца йзноў.

Аднак, дазвол на вечарыну дастаў не селянін, а кіраўнік тутэйшай 7-кл. пачатковай школы. Зьвяртацца за дазволам да старасты з нашай моладзі ніхто не адважаецца, каб не папасьці ў сьпісак новых „72“. Стараста гэты раз перашкод не рабіў і нават быццам гэтаму спрыяў (?!), а кіраўнік школы дазволіў нават ладзіць вечарыну ў школьным будынку.

Цяпер атрымана ад старасты новае пазваленьне на 17 і 18 студня. Тымі-ж самымі аматарамі мае быць згуляна таксама „Паўлінка“ Купалы, але цяпер ужо ў мястэчку Азёрах, Гарадзенск. пав., у памяшчэньні кіна „Ognisko“. Праўда, усякі раз пасьля вечарыны гурток мусе даваць старасьце рахунак аб даходзе, і першы раз увесь даход мусіў ахвяраваць на карысьць школы ў сваім сяле (польскай?), а цяпер мусе з тэйжа школай дзяліць яго папалам: палавіну на школу, а палавіну сабе.

Я. Зорка.

Жарты з аружжам.

(*Моўчадзь*).

Вечарам перад новым годам па н. ст. дачка гаспадара Становіча, у доме якога месьціцца ў аднэй палавіне пастарунак, прыйшла да сястры памочніка гміннага пісара Крамянеўскага і папрасіла яе да сябе, каб варажыць. Да дзяўчыны ў гаспадарскую палавіну дому зайшоў паліцыянт, жанаты чалавек, і хацеў прыняць учасьце ў варажбе. Крамянеўская яму ў гэтым адмовіла. Паліцыянт выняў браўнік, „вытрас“ патроны і, „жартуючы“, стаў цэліцца ў Крамянеўскую. Тая з перапалоху стала ўцякаць. У гэты час раздаўся выстрал з патрону, які нейкім „цудам“ застаўся ў рэвальверы. Куля папчапала дзяўчыне ключыцу і прабіла руку. Дзяўчыну адвязьлі ў Баранавічы ў больніцу.

У гэтым выпадку няма ніякога бандытызму, гэта проста „неасьцярожнае“ трыманьне аружжа.

—віч.

З Радавае Беларусі.

Рэарганізацыя Інбелкульту.

Згодна з пастановай IV сэсіі Ц.В.К-у аб рэарганізацыі Інстытуту Беларускае Культуры, Нар. Кам. Асьветы зацьвярдзіў новую структуру яго і штаты.

Асноўнымі часткамі Інбелкульту зьяўляюцца: прэзыдыум, бібліатэка, выдавецтва, сталыя камісіі, Ц.Б. краязнаўства і сэкцыі, жыдоўскі і польскі аддзелы.

Камісіі пры Інбелкульце гэткія: дыалектычная, па складаньню слоўніка жывой беларускай мовы, тэрміналягічная, гістарычна-архэалягічная, па досьледу рэвалюцыйнага руху, па ахове помнікаў старасьвеччыны, мастацтва і прыроды, па досьледу прыроды Беларусі і яе вытворчых сіл, па досьледу народнага багацьця БССР, па выданьню твораў Леніна і марксісцкіх твораў, па вывучэньню савецкага будаўніцтва, этнаграфічная і бібліаграфічная.

Сэкцыі: лінгвістычная, літэратурная, літэратурнай групы „Маладняк“, мастацкая, гістарычна-архэалягічная, прыродазнаўчая, эканамічная, агранамічная, мэдыцынская, этнаграфічная.

У склад жыдоўскага і польскага аддзелаў Інбелкульту ўвайшлі па новаму статуту 3 камісіі (па вывучэньню нацыянальнай мовы, літэратуры і гісторыі) і 3 сэкцыі: нацыянальнай мовы, літэратур. і гістарычная.

Нар. Кам. Асьветы вызначыў наступны (новы) склад сяброў рэарганізаванага Інбелкульту і яго аддзелаў: Чарвякоў, Крыніцкі, Ігнатоўскі, Жылуновіч, Баліцкі, Прышчэпаў, Русецкі, Каранеўскі, Усьпенскі, Мораз, Кудзелька, Мазур, Некрашэвіч, Смоліч, Дыла, Я. Купала, Я. Колас, Лёсік, Цьвікевіч, Грамыка, Гарэцкі, Друшчыц, Азбукін, Пятуховіч, Бядуля, Мялешка, Пятровіч, Эпімах-Шыпіла, Барсукоў, Сяржпутоўскі, Зэліксон, прафэсары — Растаргуеў, Замоцін, Блюдуха, Пічэта, Кірсанаў, Дзякаў, Кацэнбогін, і Вольфсон, Аршанскі, Вайнэр, Сосіс, Мышкоўскі, Агурскі, Ашаровіч, Нодэль, Гальмшток, Рывес, Гэльтманы С. і Дамброўскі, Віткоўскі, Фрышман і Даведчык.

„Сумныя лічбы“.

Пад гэткім загалоўкам беларуская газэта „Савецкая Беларусь“, што выходзіць у Менску, зьмяшчае першую стацьцю 19-га сьнежня мінулага году. Стацьця гэта апісвае, як мала расходзіцца ў Радавай Беларусі беларускіх газэт, паказваючы гэтым самым вялікі там застой у беларускім народна-культурным жыцьці. Вось, што піша аб гэтым успомненая стацьця:

„Пастановай 2-ой сэсіі Ц.В.К.Б.*) назначаны тэрмін да пераходу савецкіх установаў на беларускую мову. Паводле гэтай пастановы, пераход гэты робіцца не адразу, але паступова, каб даць магчымасьць належным установам падрыхтавацца да гэтай справы, падабраць працаўнікоў і наагул пабудаваць справу так, каб пераход гэты не адбіўся на прадукцыйнасьці працы самых установаў. Назначаючы больш-менш далёкі тэрмін да пераходу ўстановаў на беларускую мову, сэсія мела аднак-жа на ўвазе, што падрыхтоўка да гэтага пераходу павінна пачацца адразу і праводзіцца шпаркім імпэтам. За пунктуальным выкананьнем гэтай пастановы павінен наглядаць прэзыдыум Ц.В.К.Б., які нядаўна разаслаў па ўсіх установах адозву, прапануючы даць справаздачу аб тым, што імі зроблена ў кірунку правядзеньня вышэй пададзенай пастановы сэсіі аб нацыянальнай палітыцы і пераводу дзелаводзтва на беларускую мову.

Што можа служыць паказацелем працы мясцовых установаў у кірунку іхняга імкненьня да найскарэйшага правядзеньня нацыянальнай палітыкі і загадаў вышэйшых установаў?

Найлепшы адказ на гэтае пытаньне, па нашай думцы, можа даць справа распаўсюджаньня беларускіх газэтаў па акругох. І вось, калі мы зьвернемся да лічбаў, якія характарызуюць гэтую справу, дык пабачым, што ёй адведзена на мясцох ня так многа ўвагі, як бы гэта было патрэбна. Лічбы распаўсюджаньня беларускай газэты настолькі нязначны, што з іх магчыма зрабіць толькі адзін вывад: мясцовыя ўстановы і паасобныя працаўнікі не прасякнуліся яшчэ ў належным разьмеры ідэяй патрэбы як найхутчэйшага выкананьня пастановаў аб нацыянальным адраджэньні Беларусі.

Аб чым іншым можа гаварыць, напрыклад, такі лік выпісываных беларускіх газэт („Савецкая Беларусь“), які мы мелі ў кастрычніку месяцы ў горадзе Лепелі і ў райёне, якія атрымлівалі толькі адзін экзэмпляр? Пры чым трэба адзначыць, што ні адна з лепелскіх установаў ніводнай беларускай газэты ня выпісвае, лічачы, мусіць, для сябе яе непатрэбнай.

Мала лепшае палажэньне мы знаходзім і ў іншых райёнах і акругох. Лепш за другія мясцовасьці стаіць справа ў Менскім вокрузе, які выпісвае беларускую газэту ў горадзе ў ліку 562 экзэмпляраў і на вёску 154. Што датычыцца астатніх акругоў Беларусі, дык тут мы маем такія лічбы: Віцебск з вёскай — 89, Бабруйск—113, Ворша—89, Барысаў—80, Магілёў — 57 і г. д. Усе апошнія яшчэ менш.

Лічым лішнім гаварыць аб шкоднасьці такога палажэньня і аб неабходнасьці яго выкараненьня: гэта зразумела кожнаму. Скажам толькі, што пададзеныя вышэй лічбы наводзяць на сумныя думкі і павінны, нам здаецца, будзіць імкненьне і энэргію мясцовых працаўнікоў да таго, каб гэтыя сумныя лічбы ў наступныя месяцы не паўтараліся. Яны павінны быць павялічаны ў дзесяткі і сотні разоў“.

*) Цэнтральны Выканаўчы Камітэт Беларусі.

„Аб тым,—кажа „Krynica“, што такое палажэньне беларускай народнай культуры ў Радавай Беларусі, ёсьць сумным, дык няма што і гаварыць. Гэта кожнаму ясна. Вяковае абмаскаліваньне Беларусі пакінула ў яе душы глыбокі сьлед, дзеля выкараненьня каторага апрача пастаноў на паперы Ц.В.К.Б., патрэба доўгай, сыстэматычнай культурнай працы.

„Браты нашы з Радавай Беларусі, відаць, добра і самі гэта разумеюць, калі аб недахваце там беларускай народнай працы адкрыта пішуць і шукаюць выхаду з такога сумнага палажэньня“.

Да ўсяго гэтага хочацца, што ня толькі ў газэтнай справе, але і ў шмат якіх другіх справах нашым усходнім братом трэба вельмі востра змагацца за запраўднае зьдзейсьненьне радавае нацыянальнае палітыкі. Перад намі—выразка з нейкае менскае часопісі, у якой пералічаюцца ўсе лекцыі, вызначаныя на месяц студзень у Цэнтральным Доме Селяніна ў Менску. Вось тэмы лекцыяў: 1) Дзяржава і рэлігія. 2) Сельскія камітэты ўзаемадапамогі, 3) Савецкае будаўніцтва, 4) Жыцьцё і дзейнасьць Леніна, 5) Ленін і сельск. гаспадарка, 6) Развядзеньне авец у сельск. гасп., 7) Жыцьцё расьлін, 8) Бягучы мамэнт, 9) Савецкае будаўніцтва, 10) Падатковая палітыка, 11) Патраб. каапэрацыя, 12) Сьвіньня ў сел. гасп., 13) Гігіена і санітарыя. Як бачым, на 13 лекцыях няма **ніводнае**, пасьвячонае **беларускай нацыянальнай культуры**. Ці гэта недагляд, ці сьвядомае вылучэньне такіх тэмаў з цыклю лекцыяў, чытаных для нашага сялянства?

Сельска-гаспадарчыя крэдыты.

Белсельбанк (Беларускі Сельска-гаспадарчы Банк) выдаў за 1924 год пазык сялянам на **1.697.000 залатых рублёў**, — у тым ліку на коні — 32,4 проц., на куплю кароў—8,3 проц., на насеньне—16,4 проц., на інвэнтар—10,9 проц., і на іншыя—32 проц.

Цікава побач з гэтым паставіць цыфры ўрадавых крэдытаў на насеньне ў Польшчы: на Віленшчыну на 1925 год вызначана, як піша „Słowo“, **187 тысяч злотых.**

Беларусы у Чэхіі.

Вечар памяці Вінцука Дуніна-Марцінкевіча.

30-га сьнежня 1924 г. споўніліся 40 ўгодкі з дня сьмерці В. Дуніна Марцінкевіча, — нашага найбольш арыгінальнага песьняра пачатку адраджэньня. У Бел. Нац. адраджэньні, хоць яно і разьвіваецца пад чырвоным сьцягам сац. нац. змаганьня, аднак заўсёды будуць памятны постаці тых людзей, якія для свайго часу былі будзіцелямі, абаронцамі імкненьняў да „долі і волі ў сваей хаце“, што жылі ў душы народу. Сваей творчай працай гэтыя людзі давалі магчымасьць несьвядомае імкненьне ператтварыць у ясную ідэю, — унесьці элемэнт сьвядомасьці, дзякуючы якому масы сьмела йшлі далей на гарачы заклік Ф. Багушэвіча.

Памяці В. Дуніна-Марцінкевіча пасьвяціла і беларуская калёнія ў Празе вечар, ладжаны культурна-прасьветным гуртком „Незалежнасьць“ і Муз.-Драматычным Гуртком у Празе.

Вечар пачаўся ўступным словам гр. П. Крэчэўскага.

Зусім вытрымана, абразна прачытаў рэфэрат ст. М. Ільляшэвіч, які ў агульных рысах пазнаёміў прысутную публіку з індывідуальнасьцю В. Д. М., яго творчасьцю, а таксама падаў некаторыя зусім новыя факты з яго жыцьця, у якіх як выяўляецца аблічча нашага пісьменьніка, як беларуса-патрыота. Горача былі вітаны выступаўшыя дэкляматары твораў В. Д. М.: Заяц Л., Вярнікоўская Л., Каберац М. Шумныя воплеск, выклікала дэклямацыя гр. Л. Зайца, вельмі прыгожа дэклямаваўшага па жаданьню прысутных нек. вершы Я. Купалы.

Гэты вечар—першы, можна сказаць, на якім сабраўшыяся (ня толькі беларусы, але і ўкраінцы) пачувалі сябе добра і вольна, ды, можа, ня гэтак адарванымі ад роднага краю. Пасьля сканчэньня праграмнае часткі, па ініцыятыве моладзі, пачаліся сьпевы, гульні, скокі, поўныя шчырасьці і беспасрэднай вясёласьці. Хочацца пажадаць, каб і ў далейшым беларусы ў Празе часьцей зыходзіліся пад сьцягам чыста-культурнае працы і еднасьці.

Ж. Д.

Рэдактар-Выдавец **Антон Пракапеня.**

Друкарня **Н. Левін і Сын**, Вільня, Нямецкая 22.